

Diarienummer:
IMY-2024-13106

Ert diarienummer:
Ju2024/01907

Datum:
2024-12-27

Yttrande över betänkandet En översyn av 23 kap. brottsbalken (SOU 2024:55)

Integritetsskyddsmyndigheten (IMY) har granskat betänkandet enbart utifrån myndighetens uppgift att arbeta för att människors grundläggande fri- och rättigheter skyddas i samband med behandling av personuppgifter. IMY har därför inte bedömt något annat än de risker utredningens förslag kan innebära vad avser enskildas personliga integritet.

IMY kan på befintligt underlag inte tillstyrka utredningens förslag om att införa en uppgiftsskyldighet för viss personal inom skolväsendet, på hem för vård eller boende, vissa myndigheter och personer i särskild förtroendeställning. IMY anser sammanfattningsvis att det inte går, utifrån det underlag som presenterats i betänkandet, att göra en bedömning av om utredningens förslag i denna del uppfyller de rättsliga krav som ställs vid behandling av personuppgifter. IMY utvecklar synpunkterna i den här delen nedan. I övrigt har IMY inga synpunkter på betänkandet utifrån IMY:s uppdrag.

Kapitel 9.3 Frivilligt tillbakaträdande genom anmälan till myndighet och kapitel 9.4 Sekretessen mellan myndigheter behöver kunna brytas

IMY konstaterar inledningsvis att utredningen inte har kartlagt och beskrivit den behandling av personuppgifter som den föreslagna uppgiftsskyldigheten innebär och hur den förhåller sig till befintligt regelverk avseende behandling av personuppgifter.

Av utredningens förslag framgår att flera olika aktörer som innefattar både myndigheter och privata aktörer, exempelvis friskolor och hem för vård eller boende (HVB) träffas av uppgiftsskyldigheten. Det alltid är den personuppgiftsansvarige, enligt artikel 4 p. 7 i dataskyddsförordningen¹, som har ansvaret för att personuppgifter ska behandlas korrekt. Eftersom flera olika personuppgiftsansvariga träffas av utredningens förslag, krävs en analys av vilka regelverk respektive personuppgiftsansvarige har att förhålla sig till i sin verksamhet. De generella bestämmelser som kompletterar dataskyddsförordningen finns i dataskyddslagen² och kompletteringsförordningen³ men det finns även andra författningar som kompletterar

Postadress:
Box 8114
104 20 Stockholm

Webbplats:
www.imy.se

E-post:
imy@imy.se

Telefon:
08-657 61 00

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

² Lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning

³ Förordningen (2018:219) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning

dataskyddsförordningen inom olika områden som innehåller särskilda regler om personuppgiftsbehandling, så kallade registerförfattningar.

För den personuppgiftsbehandling som utförs av behöriga myndigheter i syfte att bland annat förebygga, utreda eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, finns särskild reglering i brottsdatalagen (2018:1177) och brottsdataförordningen (2018:1202). Dessutom har varje brottsbekämpande myndighet en egen lag som kompletterar brottsdatalagen.⁴

Till stöd för det fortsatta lagstiftningsarbetet vill IMY lyfta fram ett antal saker som är centrala för att komplettera integritetsanalysen avseende uppgiftsskyldigheten.

För det första efterfrågar IMY en fördjupad analys av vilken rättslig grund som ska tillämpas vid den aktuella personuppgiftsbehandlingen för respektive personuppgiftsansvarig. Av betänkandet framgår att behandlingen består i ett vidarebefordrande av uppgifter som en enskild har lämnat frivilligt och avser endast de uppgifterna. Behandlingen sker därmed, enligt utredningen, med den enskildes samtycke eftersom avsikten med uppgiftslämnandet är att uppgifterna ska vidarebefordras. IMY vill poängtera att myndigheter sällan kan använda samtycke som rättslig grund till stöd för en behandling av personuppgifter. Anledningen till det är att den som lämnar uppgifterna, dvs. den registrerade befinner sig underläge eller beroendeförhållande till den myndighet som förslaget omfattar. Detta gäller i synnerhet barn.⁵ Även i förhållande till privata aktörer är de som räknas upp i förslaget, i ett överläge mot den registrerade. IMY bedömer att en annan rättslig grund måste ligga till grund för den föreslagna uppgiftsskyldigheten och därför bör frågan analyseras vidare.

För det andra efterfrågar IMY en mer utförlig beskrivning och analys av vilka kategorier av personuppgifter som kommer att behandlas. Personuppgifternas karaktär har stor betydelse för vilka integritetsrisker som en behandling av uppgifterna kan medföra. Av regleringen i dataskyddsförordningen framgår att vissa typer av personuppgifter kräver ett särskilt skydd.⁶ Av utredningens förslag framgår att en kontakt ska förmedlas, men vad det innefattar för personuppgifter framgår inte tydligt. I det här sammanhanget vill IMY lyfta fram följande:

- Det framgår inte på vilka grunder utredningen har kommit fram till slutsatsen att känsliga personuppgifter inte kommer att behandla. IMY ifrågasätter denna slutsats mot bakgrund av karaktären av de verksamheter som omfattas av förslaget och att personuppgiftsbehandlingen i sin helhet inte har kartlagts och beskrivits, och ser därför ett behov av en fördjupad analys av om känsliga personuppgifter kan komma att behandlas.
- Av betänkandet framgår att uppgifter om lagöverträdelse som innefattar brott kommer att behandlas.⁷ IMY vill framhålla att personuppgifter som rör fällande domar i brottmål och lagöverträdelse som innefattar brott eller därmed sammanhängande säkerhetsåtgärder ges ett särskilt skydd i förordningen.⁸
- I de fall det är viktigt att säkerställa identiteten på en person, kan exempelvis personnummer eller samordningsnummer behöva behandlas. Dessa uppgifter

⁴ Se exempelvis lagen (2018:1693) om polisens behandling av personuppgifter inom brottsdatalagens område.

⁵ Se skäl 42 och 43, dataskyddsförordningens beaktandesatser.

⁶ Se artikel 9 i dataskyddsförordningen angående särskilda kategorier av personuppgifter.

⁷ Se sidan 274, med hänvisningen till IMY:s rättsliga ställningstagande (IMYRS 2021:1).

⁸ Se artikel 10 i dataskyddsförordningen, 3 kap. 8 och 9 §§ dataskyddslagen, 5-7 §§ kompletteringsförordningen och IMY:s föreskrifter om behandling av personuppgifter som rör lagöverträdelse (DIFS 2018:2).

har ett särskilt skydd genom bestämmelserna i 3 kap. 10 och 11 §§ dataskyddslagen.⁹

För det tredje konstaterar IMY, i och med att den föreslagna uppgiftsskyldigheten berör anställda inom flera yrkesgrupper, att integritetsanalysen även bör innefatta hur anställdas rätt till integritet påverkas av förslaget om uppgiftsskyldighet. Anställda befinner sig i ett underläge i förhållande till sin arbetsgivare, vilket innebär att de inte har något val att få sina personuppgifter behandlade i samband med uppgiftsskyldigheten. IMY anser att det är en frågeställning som inte har utretts i tillräcklig omfattning.

För det fjärde konstaterar IMY att utredningen lyft fram att bestämmelsen om uppgiftsskyldighet kan antas ha särskild stor betydelse för barn och unga som har dragits in i brottslighet inom ramen för kriminella nätverk.¹⁰ IMY vill därför särskilt poängtera att utredningen inte har gjort någon analys av hur förslagen påverkar barns och ungas integritet och skydd för personuppgifter, vilket är en brist eftersom barn och unga är en särskild skyddsvärd grupp enligt dataskyddsförordningen.¹¹

För det femte konstaterar IMY att den som behandlar personuppgifter måste tydligt informera den registrerade, i detta fall uppgiftslämnaren, om vilka personuppgifter som kommer att behandlas och hur. Den registrerade har rätt till information om personuppgiftsbehandlingen enligt artiklarna 12–15 i dataskyddsförordningen.¹² Informationen ska lämnas på ett klart och tydligt språk på ett sätt som är anpassat till den registrerade, vilket ställer särskilda krav på informationen riktad till barn. Informationsskyldigheten är viktig för att den registrerade ska kunna ta tillvara sina rättigheter enligt dataskyddslagstiftningen.¹³ Det framgår inte av utredningen på vilket sätt som informationen kommer att lämnas till den registrerade. Det saknar även, vad avser barn, en analys av aspekten vårdnadshavarnas ansvar och rätt till insyn och information.

För det sjätte krävs en sammantagen bedömning av förslagets nödvändighet och proportionalitet. Det vill säga, om de behov som motiverar personuppgiftsbehandlingen står i rimlig proportion till intrånget i den personliga integriteten. Den sammantagna bedömningen förutsätter att samtliga aspekter av personuppgiftsbehandlingen har kartlagts och analyserats.

Sammanfattningsvis efterlyser IMY en grundlig integritetsanalys som innefattar en kartläggning av personuppgiftsbehandlingen, en analys av det befintliga regelverk som styr respektive personuppgiftsansvariges behandling av personuppgifter, en kartläggning och analys av vilka olika kategorier av personuppgifter som omfattas av den föreslagna behandlingen, en analys av integritetsriskerna samt slutligen en bedömning av förslagets nödvändighet och proportionalitet. IMY har publicerat en vägledning som riktar sig till den som tar fram författningsförslag som medför personuppgiftsbehandling. Vägledningen beskriver en metod för att genomföra en integritetsanalys om ett förslag är förenligt med bestämmelserna om skyddet för den personliga integriteten.¹⁴ Vägledningen kan utgöra ett lämpligt stöd i den fortsatta beredningen av förslaget.

⁹ Se också artikel 87 i dataskyddsförordningen.

¹⁰ Se s. 266 och 264.

¹¹ Se skäl 38 till dataskyddsförordningen.

¹² För brottsbekämpande myndigheter finns motsvarande bestämmelser i 4 kap. BDL.

¹³ Se artiklarna 16-22 i dataskyddsförordningen och kap. 4 i BDL.

¹⁴ <https://www.imy.se/globalassets/dokument/rapporter/vagledning-for-integritetsanalys.pdf>

Detta yttrande har beslutats av enhetschefen Jonas Agnhall efter föredragning av juristen Karolina Haeggström.

Jonas Agnvall